

18. Кузембаева М. М. Функциональная характеристика деятельности дознавателя и органа дознания в уголовном процессе России: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Кузембаева Марина Михайловна; Омск: Омская акад. МВД РФ. – Омск: 2006. – 22 с.

19. Фойницкий И.Я. Курс уголовного судопроизводства: Т.2 / И.Я. Фойницкий – С.-Петербург, 1910. – 573 с.

20. Духовской М.В.. Русский уголовный процесс / М.В.Духовской – Москва, 1905. – 472 с.

УДК 343.237.343.91

Д.М. Харко

ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ ВИКОНАВЦЯ ВІД ОРГАНІЗАТОРА ЗЛОЧИНУ

В статті розглянуто проблеми визначення критеріїв поділу співучасників злочину за видами, зокрема – відмінності ролі виконавця і організатора злочину. Проаналізовано існуючі наукові підходи до визначення підстав відмежування співучасників злочину. Підтримано позицію, що основною відмінністю ролі виконавця злочину від організатора злочину є характер тих дій, що їх вчиняє кожен із зазначених співучасників, тому для правильного визначення ролі кожного із співучасників в конкретному злочині, в першу чергу слід з'ясувати обставини об'єктивної сторони складу злочину.

Ключові слова: *співучасть у злочині, види співучасників, виконавець злочину, організатор злочину, склад злочину.*

В статье рассмотрены проблемы критериев разделения соучастников преступления за видами, в частности - отличия роли исполнителя и организатора преступления. Проанализированы существующие научные подходы к определению оснований ограничения соучастников преступления. Поддержана позиция, что основным отличием роли исполнителя преступления от организатора преступления является характер тех действий, что их совершает каждый из отмеченных соучастников, потому для правильного определения роли каждого из соучастников в конкретном преступлении, в первую очередь следует выяснять обстоятельства объективной стороны состава преступления.

Ключевые слова: *соучастие в преступлении, виды соучастников, исполнитель преступления, организатор преступления, состав преступления.*

The article considers the problem of determining the separation criteria of the companions in crime, in particular – differences of the performer's and organizer's role. Existing scientific approaches for determination of the grounds for separation between companions in crime are analysed. It is upheld that the main difference between the performer's and organizer's role is the nature of actions committed by each of these companions (participants). That is why to determine properly the role of each of the companions (participants) in a particular crime the circumstances of the objective side of a crime should be clarified in the first place.

Key words: *participation in a crime, types of companions in crime (participants), performer of a crime, organizer of a crime, body of a crime.*

Питання відмежування виконавця від інших співучасників злочину слід визначити, як особливо важливе при дослідженні проблем кримінального права, пов'язаних із існуванням інституту співучасті. Специфіка розуміння підстав такого відмежування полягає в різноманітності поглядів на саму природу співучасті у злочині, а також відмінності норм вітчизняного та зарубіжного законодавства, що стосується співучасті.

При цьому слід зауважити, що питання відмежування виконавця злочину від інших співучасників має також надзвичайно важливе практичне значення у судовій практиці для правильного визначення ролі кожного із співучасників, відтак – для призначення покарання.

Дослідженню проблематики інституту співучасті, а також окремих її складових, зокрема, проблемам визначення критеріїв відмежування виконавця від інших співучасників присвячено свої праці чимало українських та зарубіжних науковців. Серед них можна виокремити Г.А. Аванесова, В. Алексєєва, П.П. Андрушко, С.В. Афіногенова, М.І. Бажанова, Р.Р. Галіакбарова, Н.О. Гуророву, Г.П. Жаровську, А.Ф. Зелінського, Н.Г. Іванцову, О.О. Квашу, А.П. Козлова, М.І. Коржанського, О.М. Костенко, Н.Ф. Кузнецову, І.І. Карпеця, Ю.О. Красікова, У.Е. Лихмус, В.В. Лунєєва, В.О. Навроцького, Г.В. Новицького, В.С. Прохорова, В.Г. Смірнова, П.Ф. Тельнова, А.Н. Трайніна, О.М. Царегородцева, М.А. Шнейдера та інші. Разом з тим недостатньо уваги приділено визначенню критеріїв розмежування співучасників в кримінальному праві, зокрема, виконавця та організатора злочину, що і є метою цієї статті.

Кримінальне законодавство України, на відміну від законодавства деяких зарубіжних країн, чітко визначає поняття співучасті і перераховує види співучасників. Так, відповідно до ст. 27 КК України співучасниками поряд із виконавцем є організатор, підбурювач та пособник. Із тексту вказаної статті вбачається характерна позиція законодавця щодо особливої ролі виконавця злочину у співучасті. При цьому нечіткість розуміння поняття виконавця на практиці часто призводить до ситуації невірної кваліфікації дій співучасників. Зокрема, М.А. Шнайдер зазначав, що недостатнє усвідомлення поняття виконавця злочину призводить до ситуації, коли його плутають з пособником [1, С. 34-35].

На подібну проблему вказує І.І. Митрофанов, який зауважив: "Для визначення поняття виконавця важливим є питання про розмежування його від пособника, діяння якого характеризується спільністю місця та часу з виконанням злочину" [2, С. 110]. На думку науковця, в даному контексті, одним з проблемних є питання про можливість співвиконання у випадках, коли один із співвиконавців діє активно, а інший бездіє, хоча об'єктивна сторона складу злочину описана як активне діяння. Зазначимо, що проблема, вказана І.І. Митрофановим є досить складною, але далеко не єдиною в цілій низці подібних.

Логічним видається той факт, що передбачена ст. 27 КК України класифікація співучасників ґрунтується на розподілі їх функціональних ролей, тих конкретних діянь, що їх вчиняють співучасники при спільному вчиненні злочину. Як вірно зазначає М.І. Мельник, роль кожного суб'єкта визначається його внеском у досягнення загального результату, характером виконуваних дій (бездіяльності), їх інтенсивності [3, С. 69].

О.О. Кваша зазначає, що кожен з видів співучасників характеризується об'єктивними та суб'єктивними ознаками, які і свідчать про ступінь їх суспільної небезпеки та дозволяють відмежувати співучасників одне від одного. При цьому вчена зазначає, що основну роль відіграє саме об'єктивний критерій [4, С. 51].

Деякі науковці є прихильниками суб'єктивної концепції поділу співучасників. Наприклад, Кестлін, Гельшнер, Бар акцентували увагу на так званому "інтересі в злочині", тобто принципі "sui prodest". Відповідно до цієї концепції поділу співучасників, головним у визначенні, наприклад, виконавця злочину, є зацікавленість учасника злочину в злочинному результаті незалежно від його особистого об'єктивного внеску в досягнення цього результату. Згідно з цією точкою зору виконавцем повинен вважатися той, хто переслідує свої власні інтереси в злочинному результаті. Інші співучасники можуть розглядатися тільки як пособники незалежно від їх об'єктивної ролі у вчиненні злочину [5, С. 99]. Такий підхід у вітчизняній теорії кримінального права не набув підтримки серед вчених [5, С. 99]. Натомість, об'єктивна концепція поділу співучасників за видами є усталеною і набула підтримки серед багатьох науковців (М.С. Таганцев, А.А. Піонтковський, Ф.Г. Бурчак, П.І. Грішаєв, Г.А. Крігер).

Наприклад, А.Н. Трайнін вказував, що співучасть являє собою комбіноване співробітництво декількох осіб, в якому кожному відведено певне місце, певні функції, певна роль. Класифікація співучасників повинна ґрунтуватись відповідно цим реальним особливостям співучасті, враховуючи конкретні функції співучасника. На його думку, в кожному конкретному випадку надто різноманітна роль і дуже різняться дії, що їх вчиняють співучасники. Але все ж таки вони дуже легко можуть бути піддані типовому поділу [6, С. 98].

П.І. Грішаєв та П.А. Крігер вважали, що усталений поділ співучасників (організатори, підбурювачі, пособники і виконавці) правильно орієнтує судові органи на оцінку характеру діяльності, ролі і ступеня участі у злочині декількох співучасників. На їх думку, вказана класифікація (оскільки вона заснована на об'єктивних критеріях) дозволяє дати в законі цілком точний опис ознак діяльності кожного співучасника, що забезпечує дотримання вимог законності в питаннях відповідальності за співучасть і призначення справедливого покарання кожному із співучасників. При цьому

науковці наголошували, що зазначена класифікація не є формальним поділом, який сковує суд під час з'ясування і оцінки, з точки зору суспільної небезпечності, значення тієї чи іншої діяльності в конкретному злочині. Це пояснюється тим, що в кримінальному законодавстві не проводиться поділу всіх співучасників на "головних" і "другорядних" і не дається заздалегідь встановленого, такого, що підходить на всі випадки життя співвідношення ступеню суспільної небезпечності і караності окремих видів співучасників [7, С. 124-125].

В свою чергу, М.І. Ковальов також вважав, що правильний поділ на виконавця та інших співучасників можна здійснити лише за об'єктивними ознаками. На думку вченого, поділяти співучасників на види варто залежно від об'єктивної ролі, яку виконує кожен співучасник у вчиненні злочину [8, С. 9]. При цьому він піддає критиці положення, за якими поділ на співучасників можливий не лише за об'єктивним критерієм, а за роллю співучасників в усій злочинній діяльності, так званій "питомій вазі" діяльності, взятій і в об'єктивному і в суб'єктивному аспектах. Це пов'язано, на думку М.І. Ковальова, із підміною понять "головний винуватець" і "пособник" поняттями "виконавець" і "пособник". Правильний поділ співучасників на види хоч і є важливим, але сам по собі не дозволяє визначити ступінь вини кожного співучасника, тоді як для визначення відповідальності співучасників і призначення їм конкретного виду покарання основним критерієм є ступінь їх участі у злочині, а вже потім приймається до уваги характер такої участі. Саме тому, на думку вченого, характер участі у злочині лежить в основі розподілу виконавців, підбурювачів і пособників, а вже ступінь участі у злочині відрізняє організатора злочину від його інших учасників [8, С. 11-13].

Підтримуючи в цілому такі погляди, П.Ф. Тельнов вважав, що ступінь відповідальності співучасника визначається в залежності від характеру і ступеня його участі у спільних злочинних діяннях. При цьому з'ясування характеру участі співучасника відповідає на питання, які функції виконав співучасник. З'ясування ж ступеня участі співучасника, на думку науковця, відповідає на питання, наскільки активно виконував він свої функції у конкретному злочині. В зв'язку з тим, що дані критерії стосуються зовнішньої, об'єктивної сторони спільних дій співучасників, то їх використання дає можливість більш чітко охарактеризувати в правовій нормі роль кожного співучасника, що дозволяє полегшити дотримання законності при вирішенні питання відповідальності за спільно скоєний злочин [9, С. 124].

Практично на тих самих позиціях стояв і дослідник проблем кримінального права Ф.Г. Бурчак. Науковець вважав, що в рамках кримінально-правового аналізу діяльність кожної особи, яка вчинила злочин у співучасті, зазвичай інтерпретується лише в межах об'єктивної сторони того

складу злочину, за яким його дії кваліфікуються. Саме тому в основу поділу співучасті на види, з якими ототожнюється діяльність окремих співучасників, має бути покладена функціональна роль кожного із співучасників у спільно вчиненому злочині. Разом з тим Ф.Г. Бурчак наголошував також і на існуванні іншої об'єктивної ознаки, яка повинна бути врахована при призначенні покарання співучасникам. До неї вчений відносить ступінь участі у вчиненні злочину і пропонує проводити теоретичний поділ учасників на "головних" і "другорядних". На його думку, такий поділ, хоч і не передбачений прямо в законі, але має, крім теоретичного, також важливе практичне значення, оскільки покликаний допомогти суду виявити спільну роль кожного співучасника, що приймав участь у спільному вчиненні конкретного злочину, і, ґрунтуючись на цьому, здійснити індивідуалізацію його покарання [10, с. 116].

При цьому, розглядаючи критерії поділу співучасників на види, Ф.Г. Бурчак піддав критиці погляди М.І. Ковальова, за якими останній критерієм поділу виконавців, підбурювачів і пособників визначає "характер участі у злочині" [8, с. 11-13]. На погляд Ф.Г. Бурчака, такий підхід щодо класифікації співучасників видається спірним. Свою незгоду науковець мотивував виходячи із законодавчого формулювання видів співучасників. Дійсно, можна зауважити, що розподіл між окремими співучасниками проведений за характером їх дій: "виконавець" – той, хто виконує; "підбурювач" – підбурює і т.д. Що ж стосується "ступеню участі", то, на думку дослідника, не лише вирізняє інтенсивність дій організатора по відношенню до інших співучасників, але й інтенсивність дій окремих співучасників, що виконують в спільно вчиненому злочині однорідні функції. Підсумовуючи свої погляди на підстави поділу співучасників за видами, Ф.Г. Бурчак констатує: "Таким чином, лише в характері участі у злочині, тобто в зовнішній ролі, яку виконує кожен із співучасників у спільному злочині, можна шукати відмінність виконавців, організаторів, підбурювачів і пособників, а, відтак, і складів злочинів, що конкретно ставляться їм у вину" [10, с. 117].

На правильності подібного підходу наполягав також В.С. Прохоров. Вчений вважав, що в спільній умисній участі двох або більше осіб у вчиненні злочину способи дій, за допомогою яких той чи інший співучасник здійснює посягання на охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, можуть бути дуже різноманітними. При всій багатоманітності ознак, що характеризують діяльність співучасників, повинні існувати певні чіткі критерії, за якими співучасники можуть бути поділені на види. На думку науковця, такий поділ необхідний, оскільки дозволяє більш чітко виявити роль і ступінь участі в злочині кожного співучасника, відтак – призначити покарання, що буде відповідним такій ролі і ступеню [11, с. 10]. Така позиція є поширеною у сучасній науці кримінального

права. Наприклад, О.М. Трухін основою поділу співучасників за видами вважає характер його діяння, який є критерієм визначення не лише видів співучасників, але й видів співучасті у злочині [12, С. 93]. Г.П. Жаровська вказує, що спільна злочинна діяльність, як і будь-яка діяльність взагалі, є проявом соціальної взаємодії людей, негативну форму якій надає суспільна небезпека самої діяльності, її спрямованість проти охоронюваних за допомогою кримінально-правових заборон суспільних відносин. На її думку, в рамках кримінально-правового аналізу діяльність кожної з осіб, які спільно вчиняють злочин, інтерпретуються лише в межах об'єктивної сторони складу злочину, по якому його дії кваліфікуються [5, С. 211].

У зв'язку із вищенаведеним, вважаємо, що відмежування виконавця злочину від інших видів співучасників слід здійснювати на підставі об'єктивних критеріїв. Важливим, на нашу погляд, є аналіз основних відмінностей виконавця від організатора злочину. Це пояснюється певною специфікою ролі такого виду співучасника як організатор злочину [4].

Дослідженню питань поділу співучасників за видами також присвячував свої праці М.С. Таганцев. Він виокремлював три види співучасників: "хтось, хто вчинив саме злочинне діяння - виконавець; хтось, хто допомагав йому - пособник; хтось, хто втягнув його в злочинну діяльність - підбурювач" [13, С. 340]. При цьому науковець наголошував, що кожен із зазначених типів допускає різноманітні "відтінки", особливо багате на які - пособництво. Враховуючи, що у своїх дослідженнях М.С. Таганцев нерідко наділяє пособника ознаками, характерними для сучасного поняття організатора злочину, можна зробити висновок, що, не використовуючи поняття "організатор злочину", вищевказаний науковець розподіляє функціональні ознаки організатора серед трьох інших видів співучасників. Фактично, про це веде мову сам М.С. Таганцев, зауважуючи: "Можуть бути випадки, коли центром співучасті є дії потенційних пособників, відтак, їх діяльність визначається відповідальністю інших співучасників... Між пособників виокремлюють: 1) пособників інтелектуальних, які різними способами і засобами сприяють виникненню злочинного умислу, даючи, наприклад, поради і вказівки, коли і де зручніше вчинити злочин" [13, С. 344-345].

Звертав особливу увагу на організатора як вид співучасників А.Н. Трайнін, який зауважував: "В системі соціалістичного кримінального права попереду традиційних фігур співучасників [виконавців, підбурювачів і пособників - прим. авт.] повинна бути поставлена найбільш значна і небезпечна фігура - організатор злочину" [6, С. 98]. На подібних позиціях стояли П.І. Грішаєв та Г.А. Крігер, які зазначали: "Практика боротьби із спільною злочинною діяльністю декількох осіб, особливо, якщо останні організовувались у зграю чи злочинне співтовариство, наглядно де-

монструвала, що найбільш небезпечною фігурою серед співучасників є саме організатор групи" [7, С. 126].

П.Ф. Тельнов також вказує, що організатор злочину – найбільш небезпечна особа при співучасті. Науковець пояснював це тим, що організатор формує злочинців, розбещує свідомість нестійких особистостей, направляючи їх силу і волю на шкоду суспільству. Він зауважував, що організатори злочину вносять в злочинні зусилля інших співучасників певну систему, завзяття, організованість [9, С. 82]. Ф.Г. Бурчак вважає організатора злочину не лише найбільш небезпечною фігурою серед співучасників, але й називає його "душею злочину" [17, С. 139].

Законодавче визначення організатора злочину є досить чітким і вищепленим. Відповідно до ч. 3 ст. 27 КК України, організатором визнається особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Також до організаторів належать особи, які утворили організовану групу чи злочинну організацію або керували нею, або особи, які забезпечували фінансування чи організували приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.

О.О. Кваша, здійснюючи дослідження питань, пов'язаних із поняттям організатора злочину та співвідношенням їх із іншими видами співучасників, зауважує, що з об'єктивного боку діяльність організатора злочину можлива лише в активних діях. Крім того, на думку О.О. Кваши дія організатора злочину завжди багатозначна, це завжди процес, сукупність певних операцій [4, С. 52]. З цього положення можна відмітити відмінність організатора (завжди активні дії) від виконавця (може вчиняти злочин шляхом бездіяльності). Цю позицію підтримує також і Л.Д. Гаухман [16, С. 316].

М.А. Шнейдер вважав, що з об'єктивної сторони дії організатора злочину характеризується тим, що він є засновником злочинного співтовариства або очолює і об'єднує його учасників, визначає ціль, плани і способи злочинної діяльності співтовариства і згуртовує учасників для вчинення злочину. Виконуючи свою роль, організатори можуть і не вчиняти безпосередньо дій, що утворюють склад злочину [1, С. 63-64]. З цього випливає цілком логічне припущення, що організатор може й не бути особисто присутнім на місці вчинення злочину. У зв'язку з цим вбачається ще одна відмінність організатора злочину від виконавця злочину, оскільки за відсутності останнього на місці злочину навряд чи можна констатувати сам факт вчинення злочину.

Розглядаючи питання відмінності ролі організатора злочину від інших видів співучасників, І.І. Митрофанов зазначив: "Організатора злочину відрізняє від інших співучасників, насамперед, ініціатива, виявлена у підготовці до злочину, тобто залучення до злочину інших осіб, активна

участь у розробці плану спільної діяльності і можлива активна участь у злочині, вчиненому групою" [2, С. 122]. На нашу думку, найбільш чітко вказав на основні відмінності організатора злочину від інших співучасників Ф.Г. Бурчак, який зазначив: "Для того, щоб бути організатором, особа повинна не тільки підштовхувати іншу особу вчинити злочин, а й зробити дещо більше. Вона повинна, як говорить закон, організувати вчинення злочину, тобто розробити його план, розподілити ролі між співучасниками чи точно в деталях визначити роль одного виконавця" [17, С. 141].

Таким чином, узагальнюючи вищенаведене, можна прийти до наступних висновків. Основною відмінністю ролі виконавця злочину від організатора злочину є характер тих дій, що їх вчиняє кожен із зазначених видів співучасників. Для виконавця ці дії проявляються у вчиненні безпосередньо або шляхом використання осіб, що не є суб'єктами злочину об'єктивної сторони злочину. Організатор, в свою чергу, здійснює дії, спрямовані на вчинення групового злочину, але в якості саме організатора не вчиняє діяння, що становить об'єктивну сторону складу злочину. Однак не виключено ситуації, коли виконавець злочину бере на себе й роль організатора, наприклад, залучаючи до участі в злочині співвиконавців. Так само й організатор злочину може прийняти в ньому участь в ролі безпосереднього виконавця. Тому для правильного визначення ролі кожного із співучасників в конкретному злочині, що вчинюється в співучасті, слід чітко з'ясувати обставини об'єктивної сторони складу злочину.

Використана література:

1. Шнейдер М.А. Соучастие в преступлении по советскому уголовному праву / М.А. Шнейдер. – М.: ВЮЗИ, 1958. – 98 с.
2. Митрофанов І. І. Кримінальна відповідальність осіб, які вчинили злочин у співучасті: монографія / І. І. Митрофанов, Т. М. Слободяник. – Кременчук : Видавництво ПП Щербатих О.В., 2009. – 280 с.
3. Мельник М. Види співучасників за новим Кримінальним кодексом України / М. Мельник // ПравоУкраїни. – 2001. – №11. – С. 69-74.
4. Кваша О. О. Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження / О. О. Кваша. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – 216 с.
5. Жаровська Г. П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Жаровська Галина Петрівна. – К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького, 2004. – 211 с.
6. Трайнин А.Н. Учение о соучастии / А.Н. Трайнин. – М.: Юриздат, 1941. – 354 с.
7. Гришаев П.И. Соучастие по уголовному праву / П.И. Гришаев, Г.А. Кригер. – М.: Госюриздат, 1959. – 255 с.

8. Ковалев М.И. Соучастие в преступлении / М.И. Ковалев. – В 2-х ч. – Свердловск: СЮИ, 1960. – Ч.2. – 273 с.
9. Тельнов П.Ф. Ответственность за соучастие в преступлении / П.Ф. Тельнов. – М.: Юридическая литература, 1974. – 208 с.
10. Бурчак Ф.Г. Соучастие. Социальные, криминологические и правовые проблемы / Ф.Г. Бурчак. – Киев: Вища школа, 1986. – 208 с.
11. Прохоров В.С. Соучастие в преступлении по советскому уголовному праву: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. / В.С. Прохоров. – Ленинград, 1962. – 19 с.
12. Трухин А.М. Классификация соучастия в преступлении / А.М. Трухин // Уголовное право. – №5. – 2000. – С. 92-96.
13. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции. Часть общая / Н.С. Таганцев. – В 2 т. – Т. 1. – М.: Наука, 1994. – 380 с.
14. Уголовный кодекс Российской Федерации. – М.: Издательство "Омега", 2009. – 148 с.
15. Козлов А.П. Соучастие: уголовно-правовые проблемы: автореф. дис. ... докт. юр. наук: 12.00.08 / А.П. Козлов. – Красноярск, 2003. – 40 с.
16. Гаухман Л.Д.. Квалификация преступлений: закон, теория, практика / Л.Д. Гаухман. – М.: АО "Центр ЮрИнфо", 2001. – 448 с.
17. Бурчак Ф.Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву / Ф.Г. Бурчак. – К.: Вища школа, 1969. – 216 с.

УДК 34.477

Р.-В.В. Кісіль

■ **ОНТОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАКРОСОЦІАЛЬНОГО РІВНЯ ПРОЯВУ КОРУПЦІЇ**

Викладено узагальнення щодо національної системи запобігання і протидії корупції, структуризовано її тенденції, що є характерними для сучасного етапу процесів право- та державотворення, розглянуто питання соціально-економічних наслідків корупції в онтологічному аспекті.

Ключові слова: *корупція, прояви, протидія, онтологічний аспект, профілактика.*

Изложены обобщения относительно национальной системы предупреждения и противодействия коррупции, структурировано ее актуальные тенденции, которые проявляются на данном этапе государственного строения, рассмотрены вопросы социально-экономических последствий коррупции в онтологическом ракурсе.

Ключевые слова: *коррупция, проявления коррупции, противодействие, онтологический аспект, профилактика.*

In this article the generalizations on features of the national anticorruption system, trends that represent modern state of legal sphere, addresses the social and economic consequences of corruption in society were been analyzed and the basic direction of counteraction to this negative phenomenon were underlined.

Key words: *corruption, the appearance, counteraction, ontological aspect, prophylaxis.*